

Stanowisko

Konfederacji Lewiatan do ustawy o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz ustawy o odnawialnych źródłach energii (druk senacki nr 821) w zakresie odnoszącym się do zniesienia tzw. obliwa giełdowego dla energii elektrycznej.

Konfederacja Lewiatan w pełni popiera działania służące ograniczeniu nieuzasadnionych wzrostów cen energii dla odbiorców końcowych (przedsiębiorców i ludności). Niestety propozycja całkowitego zniesienia obliwa giełdowego nie służy realizacji wspomnianego na wstępie celu. Propozycja spowoduje szereg negatywnych skutków dla przedsiębiorców i inwestorów, i nie doprowadzi do deklarowanych przez wnioskodawców korzyści.

W związku z powyższym **Konfederacja Lewiatan proponuje następujące zmiany w Ustawie o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz ustawy o odnawialnych źródłach energii** (druk senacki nr 821, dalej jako „ustawa”):

A.

Art. 1 W ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. z 2022 r. poz. 1385, ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

w art. 49a ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej jest obowiązane sprzedawać 50% wytworzonej energii elektrycznej na giełdach towarowych w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych, na rynku organizowanym przez podmiot prowadzący na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej rynek regulowany lub na zorganizowanej platformie obrotu prowadzonej przez spółkę prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej giełdę towarową w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych lub w ramach jednolitego łączenia rynków dnia następnego i dnia bieżącego prowadzonych przez wyznaczonych operatorów rynku energii elektrycznej, przy czym do końca 2023 roku całość tej sprzedaży odbywa się na rynku dnia następnego.”

B.

Dla zapewnienia minimum przejrzystości rynku energii elektrycznej postulujemy:

- 1) utrzymanie raportowania transakcji pozagiełdowych przez przedsiębiorstwa energetyczne w trybie art.49a ust.7 Prawa Energetycznego, aby było możliwe wyliczanie przez Prezesa

URE średniej ceny z transakcji pozagiełdowych i ogłaszanie jej w trybie art.49a ust.8 Prawa Energetycznego,

2) utrzymanie obowiązków, o których mowa w art.49a ust.7 i 49a ust.8 Prawa Energetycznego powinno być niezależne od obniżenia bądź ewentualnego zniesienia obliża giełdowego.

W ocenie Konfederacji Lewiatan proponowane zmiany w postaci całkowitego zniesienia obliża giełdowego są nieadekwatne do diagnozy postawionej przez autorów projektu oraz będą miały bardzo negatywne skutki dla gospodarki, rynku energii i zaangażowania sektora finansowego w budowę źródeł OZE w Polsce. Ponadto stoją one w sprzeczności z innymi aktualnie procedowanymi aktami prawnymi, które są wprowadzane w związku z sytuacją na rynku energii w Polsce. Nie można także jednoznacznie stwierdzić, że obliża giełdowe przyczyniło się do obecnego wzrostu cen, a usunięcie tego mechanizmu doprowadzi do zakładanych efektów.

Należy w tym miejscu przytoczyć stanowisko Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, zaprezentowane podczas VIII Kongresu Energetycznego we Wrocławiu, który odbył się w dniach 28-29 września br.:

„Stanowisko URE się nie zmieniło, jesteśmy przeciwko zniesieniu obliża giełdowego. Nie uważamy, by zniesienie obliża miało spowodować znaczne obniżenie cen energii. Może chwilowo (...), ale w dłuższej perspektywie wycofanie energii z obrotu publicznego, transparentnego niestety zadziała przeciw rozwojowi rynku”. Prezes URE dodał także, że „jeżeli ktoś myśli o zniesieniu obliża, wierząc, że dla Odbiorców będzie taniej, to powinien też zapewnić mechanizm transparentności rynku, upubliczniania cen w transakcjach zawieranych wewnątrz grup. To byłby indeks cenowy, który dla wszystkich innych odbiorców w ramach negocjacji ze sprzedawcą dąży punkt odniesienia.”¹

Konfederacja Lewiatan zwraca także uwagę na inne fundamentalne kwestie w przekazanej do Senatu Ustawie:

- Całkowite wycofanie przymusu działania na transparentnym rynku giełdowym doprowadzi do ograniczenia konkurencji na rynku obrotu energią oraz wzrostu cen energii w Polsce dla odbiorców, którzy utracą możliwość weryfikacji ofert pozyskiwanych od firm energetycznych, - zniesienie obliża wpłynie na umocnienie monopolu wytwarzania konwencjonalnego w Polsce,

¹<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Obligo-gieldowe-do-likwidacji-Teraz-czas-na-decyzje-Senatu-8414184.html>
[29.9.2022]

- radykalne zmniejszenie obrotów energią na TGE wynikające z całkowitego zniesienia obliwa giełdowego przyczynia się do demontażu fundamentów Systemu Aukcyjnego CfD oraz Systemu Taryf FIP, z powodu utraty przez TGE_Base waloru reprezentatywnego indeksu rynkowego stanowiącego benchmark do:
 - 1) rozliczeń w Systemie Aukcyjnym oraz Systemie Taryf FIP ujemnego salda / dodatniego salda. Podważa to zaufanie inwestorów i banków finansujących projekty w formule project finance do stabilności reguł systemów wsparcia;
 - 2) rozliczeń w umowach CPPA na zakup energii z OZE, dla których kraje członkowskie zadeklarowały wsparcie i niedyskryminacyjne zasady rozliczania w Rozporządzeniu Rady (UE) 2022/1854 z dnia 6 października 2022r. w sprawie interwencji w sytuacji nadzwyczajnej w celu rozwiązania problemu wysokich cen energii.
- argumentacja za zniesieniem obliwa wspiera interesy dużych grup energetycznych, a ponadto jest fundamentalnie sprzeczna z tym, czym uzasadniano za wprowadzeniem 100% obliwa giełdowego w 2018 roku.
- na skutek całkowitej likwidacji obliwa giełdowego nastąpi drastyczna utrata wiarygodności cen i indeksów na giełdzie energii – jest to w jawnej sprzeczności z celem i treścią innych aktualnie procedowanych w Sejmie i w Senacie ustaw (np. Ustawa z 20 października 2022r o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców w 2023 – druk nr 846); stanie się to przy jednoczesnym braku informacji (raportów publicznych) cen w transakcjach zawieranych w obrocie pozagiełdowym, w tym wewnątrz grup.
- proponowane w ustawie usunięcie obowiązku kalkulowania i ogłaszania przez Prezesa URE ceny kwartalnej energii elektrycznej na rynku pozagiełdowym jest potwierdzeniem chęci zbudowania nietransparentnego monopolu w zakresie produkcji energii w Polsce.

Uzasadnienie

1. Niespójność rozwiązań z założonymi celami i brak koordynacji regulacyjnej i spójności z innymi projektami

W uzasadnieniu do proponowanej zmiany znoszącej obliwa przytaczana jest argumentacja, która całkowicie pomija korzyści odbiorców z faktu istnienia transparentnego rynku energii elektrycznej. Przytaczane są wyłącznie argumenty, które służą interesom dużych grup energetycznych, ze szkodą

dla przedsiębiorców i obywateli. Dodatkowo autorzy proponowanych zmian całkowicie pominęli analizę możliwości zmniejszenia obciążeń finansowych wynikających z aktualnie stosowanych mechanizmów zabezpieczeń na Towarowej Giełdzie Energii. **Dodatkowo, w innym aktualnie procedowanym akcie prawnym, ustawie szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej, zaproponowano zmniejszenie wartości zabezpieczeń dla uczestników obrotów na giełdzie.** To oznacza, że inny akt prawny wprowadzi znaczący spadek obciążeń uczestników obrotu giełdowego – argumentacja autorów propozycji likwidacji obliża stanie się wówczas nieaktualna.

2. Sprzeczność proponowanych zmian z innymi projektami procedowanymi w Sejmie i w Rządzie

Konfederacja Lewiatan pragnie podkreślić sprzeczność całkowitej likwidacji obliża z treścią innych procedowanych w obecnym czasie ustaw, w szczególności w zakresie tzw. ustawy z dnia 20 października 2022 roku o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców w 2023 roku. W tym projekcie zaproponowano rozliczanie rekompensat dla umów zawartych z tymi podmiotami po 14 października 2022 r. według indeksów giełdowych TGEeBase i TGEePeak. W sytuacji likwidacji obliża – poprzez oczekiwany dramatyczny spadek obrotów na TGE - te indeksy stracą swoją wiarygodność i będą podatne na ewentualne ogromne wahania ze względu na brak reprezentowania odpowiedniej skali obrotu giełdowego. Zaproponowana zmiana – aby do końca 2023 roku obowiązek sprzedaży wyprodukowanej energii przez giełdę był realizowany wyłącznie na rynku dnia następnego – ma na celu zapewnienie realizacji ww. ustawy z dnia 20 października 2022 roku.

3. Przedwczesna zmiana regulacji

1 października 2022 roku weszły w życie zmiany do rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu elektroenergetycznego, które zawieszają mechanizmy rynkowe wyznaczania ceny maksymalnej na rynku bilansującym. W ocenie Ministerstwa Klimatu i Środowiska zmiany te mają doprowadzić do znacznego obniżenia cen na rynku bilansującym i, w konsekwencji, również na hurtowym rynku energii elektrycznej. Jako przedsiębiorcy i obywatele o skuteczności ww. zmian nie przekonamy się, gdyż obrót hurtowy z transparentnej platformy giełdowej przeniesie się do grup energetycznych. W ocenie Konfederacji Lewiatan należy poczekać na efekty wprowadzanych zmian na Rynku Bilansującym i dopiero wówczas przygotować kolejne propozycje na przykład w zakresie kształtu obliża.

4. Umocnienie monopolu wytwarzania energii w Polsce, ze szkodą dla wszystkich odbiorców

W ocenie Konfederacji Lewiatan prawdziwym efektem proponowanych zmian będzie umocnienie – w większości państwowego – monopolu konwencjonalnego wytwarzania energii elektrycznej w Polsce, szczególnie w dużych grupach energetycznych. Wraz z drastycznym zmniejszeniem wolumenu obrotu energią elektryczną na giełdzie ograniczona zostanie konkurencja na rynku obrotu energią. Przedsiębiorstwa obrotu utracą dostęp do relatywnie płynnego rynku zakupu hurtowego jaki stanowiła dotychczas giełda. Takie ograniczenie konkurencji przełoży się na utratę możliwości weryfikacji ofert składanych przez sprzedawców przez przedsiębiorców, miasta i gminy oraz konsumentów.

Wprowadzany naprędce akt prawny dotyczący zniesienia obliwa giełdowego nie zabezpiecza odbiorców energii, a tym samym zmniejsza transparentność rynku (raporty z cen w transakcjach zawieranych wewnątrz grup nie są publikowane).

Konfederacja Lewiatan jednocześnie z całą stanowczością wskazuje na nieprawdziwość przytaczanego przez autorów proponowanych zmian argumentu, że wytwórcy energii mogliby sprzedawać energię taniej, ale nie mogą z powodu obliwa. Argument ten jest nieprawdziwy z dwóch powodów: po pierwsze mniej niż połowa energii wyprodukowanej w Polsce jest sprzedawana w ramach obliwa (wg danych Prezesa URE z 11.02.2021 roku), po drugie w 2022 roku uczestnicy handlu na giełdzie borykają się z permanentnym brakiem ofert na sprzedaż energii elektrycznej.

Potwierdzeniem wyrażonych wyżej uwag jest propozycja usunięcia obowiązku kalkulowania i ogłaszania przez Prezesa URE ceny kwartalnej energii elektrycznej na rynku pozagiełdowym. Cena ta zawsze stanowiła punkt porównania/odniesienia do ceny kalkulowanej i publikowanej również przez Prezesa URE dla transakcji na rynku konkurencyjnym rozumianym głównie jako rynek giełdowy. Tylko tak można w sposób transparentny i wiarygodny stwierdzić czy segment pozagiełdowy nie generuje sygnałów cenowych odmiennych od segmentu giełdowego. Ta sytuacja dotyczyła zarówno spółek obrotu, odbiorców energii, podmiotów korzystających z różnych systemów wsparcia (w tym OZE) ale również instytucji finansujących transformację energetyczną w Polsce. Propozycja usunięcia obowiązku po stronie Prezesa URE nosi znamiona działania mającego na celu próbę ukrycia przez państwowy monopol rzeczywistych poziomów cen stanowiących podstawę do ofertowania odbiorców energii lub spółek obrotu nie powiązanych w żaden sposób z wytwórcami.

5. Utrata wiarygodności rynku energii dla instytucji finansowych

Należy podkreślić, że rozwój OZE w Polsce opiera się w przeważającej części na wsparciu instytucji finansowych. Podmioty biorące udział w aukcjach OZE, podpisujące umowy bezpośredniej sprzedaży energii odnawialnej czy też budowie morskich farm wiatrowych stosowne środki finansowe pozyskują w polskim systemie finansowym, który do oceny warunków finansowania korzysta m.in. z indeksów giełdowych. W przypadku likwidacji obliża indeksy takie jak TGE_Base tracą fundamentalną wiarygodność dla tych instytucji. jednocześnie mogą stać się przyczyną zerwania zawartych umów finansowania inwestycji OZE w Polsce. Brak wiarygodnego benchmarku cenowego na regulowanej platformie obrotu – takiej jak giełda – spowoduje zaburzenia w rozliczaniu aukcji OZE czy też rozliczaniu nowych uczestników rynku, takich jak prosumenci w systemie net billing.

6. Utrata zaufania obywateli, inwestorów, systemu bankowego i przedsiębiorców do organów państwa

W 2019 roku weszły w życie przepisy wprowadzające 100% obowiązek sprzedaży energii elektrycznej wytworzonej w źródłach konwencjonalnych przez giełdę. W 2023 te przepisy miałyby zostać całkowicie uchylone, zgodnie z intencjami autorów projektu likwidacji obliża. Jednocześnie w dniu 1 marca 2022 roku Rząd przyjął program transformacji sektora elektroenergetycznego i wydzielenia aktywów węglowych z grup energetycznych. Przeniesienie tych aktywów do Narodowej Agencji Bezpieczeństwa Energetycznego miało się zakończyć do końca 2022 roku. Nie ulega wątpliwości, że ten podmiot - jako monopol i jedyny taki podmiot na rynku wytwarzania energii elektrycznej - będzie zmuszony całość wytworzonej energii sprzedawać za pośrednictwem giełdy energii. W innym wypadku organy regulacyjne, polskie czy unijnie, nie wyrażą zgody na jego utworzenie. Oznacza to, że w trakcie 2023 roku powinna być procedowana kolejna nowela prawa energetycznego wprowadzająca ponownie obliża giełdowe.

Dramatyczne zmiany prawa i tryb ich procedowania – bez jakichkolwiek konsultacji, po przyjęciu przez Radę Ministrów w trybie obiegowym – naruszają zaufanie obywateli, inwestorów, systemu bankowego i przedsiębiorców do organów państwa. W naszej ocenie może to doprowadzić do nieodwracalnych skutków w postaci utraty inwestorów i instytucji gotowych do sfinansowania transformacji energetycznej w Polsce.

W związku z powyższym, Konfederacja Lewiatan wnosi o zmianę brzmienia ustawy, zgodnie z propozycją wskazaną na wstępie.